

PRZEGLĄD PRAWA ADMINISTRACYJNEGO

(2)2019 • DOI: 10.17951/ppa.2019.2.189-194

UNIwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie

HANNA SPASOWSKA-CZARNY

hanna.spasowska@umcs.pl

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4000-5837>

Sprawozdanie z Międzynarodowej Konferencji Naukowej pn. „Krajowe, unijne i międzynarodowe standardy prawnej ochrony zwierząt”, Lublin, 17 października 2019 r.

*Report on the International Scientific Conference “Domestic,
European Union and International Standards in Legal
Protection of Animals”, Lublin, October 17, 2019*

Międzynarodową Konferencję Naukową pn. „Krajowe, unijne i międzynarodowe standardy prawnej ochrony zwierząt”, która odbyła się w dniu 17 października 2019 r., zorganizował Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie w ramach realizacji zadania International Conference „Domestic, European Union and International Standards in Legal Protection of Animals”, mającego na celu upowszechnianie, promowanie i popularyzowanie osiągnięć naukowych w kraju i za granicą, które zostało zakwalifikowane do finansowania ze środków Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego w 2019 r. decyzją nr 530/P-DUN/2019. Konferencja została objęta patronatem honorowym Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska Pana Andrzeja Szwedę-Lewandowskiego.

W obradach sesji plenarnych udział wzięło piętnastu referentów reprezentujących łącznie jedenaście ośrodków naukowych polskich i zagranicznych, w tym sześciu referentów z ośrodków naukowych na Ukrainie.

Otwarcia obrad dokonał prof. dr hab. Leszek Leszczyński, Dyrektor Instytutu Nauk Prawnych Wydziału Prawa i Administracji UMCS w Lublinie, podkreślając znaczenie problematyki wybranej na temat obrad z punktu widzenia prawnego oraz z perspektywy przyrodniczej, przede wszystkim humanitarnej.

Sesji I przewodniczył prof. dr hab. Jerzy Stelmasiak (UMCS w Lublinie). Jako pierwszy zabrał głos dr hab. Adam Habuda, prof. nadzw. (Polska Akademia Nauk w Warszawie), który w referacie „Ochrona zwierząt w międzynarodowym, unijnym i polskim prawie środowiska” zwrócił uwagę na cztery kwestie: 1) miejsce przepisów dotyczących ochrony zwierząt; 2) konsekwencje praktyczne takiego ich umiejscowienia; 3) relacje pomiędzy dwoma podstawowymi kierunkami ochrony: ochroną zachowawczą i użytkową (kompleks prawnej ochrony przyrody – ustawa o ochronie przyrody, ustawa Prawo łowieckie, ustawa o rybactwie śródlądowym, ustawa o rybołówstwie) a tzw. ochroną humanitarną – na podstawie ustawy o ochronie zwierząt i ustawy o ochronie zwierząt wykorzystywanych do celów naukowych lub edukacyjnych; 4) zagadnienie dereifikacji zwierząt.

Dr Michał Rudy (SWPS Uniwersytet Humanistycznospołeczny w Warszawie) w referacie „Nadzór organów administracji publicznej nad ustawą o ochronie zwierząt” skupił się na nadzorze jako kwalifikowanej formie kontroli, w ramach którego organy administracji rządowej sprawdzają nie tylko to, czy stan postulowany w przepisach jest zgodny ze stanem faktycznym. W przypadku stwierdzenia naruszeń prawa mogą one ingerować władczo, łącznie z zastosowaniem przymusu państwowego. Prelegent podkreślił, że od wielu lat sprowadza się rolę organów administracji rządowej przy weryfikacji humanitarnego traktowania zwierząt do kwestii wykrycia naruszenia i ewentualnego przekierowania sprawy na tryb postępowania karnego. Wskazał też, że celem postępowania karnego nie jest co do zasady dążenie do stanu postulowanego przez przepisy prawa administracyjnego, lecz ukaranie sprawcy za już popełnione przestępstwo lub wykroczenie. Nie można zatem przyjąć, że organy ścigania mogą „wyręczać” administrację publiczną w egzekwowaniu wymogów humanitarnej ochrony zwierząt.

Z kolei dr hab. Anna Haładyj, prof. nadzw. (Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II), w referacie „Jawność informacji o środowisku a ochrona zwierząt. Konflikt interesów prawnie chronionych na przykładzie udostępniania informacji o środowisku i jego ochronie”, przeanalizowała treść przepisów dotyczących udostępniania informacji o środowisku przed i po 16 grudnia 2016 r. oraz wykazała, że zaistniała różnica polega przede wszystkim na przesunięciu w tzw. teście szkody ciężaru skutku udostępnienia z „zagrożenia dla środowiska” na „naruszenie stanu środowiska”, co sprawia, że test szkody odnosić się musi

do uprawdopodobnienia, iż w wyniku udostępnienia informacji nastąpi naruszenie stanu środowiska, co jest domniemaniem o dużo większym niż poprzednio ciężarze gatunkowym. Referentka odniosła się także do kwestii związanych z celem udostępniania informacji oraz z ich przetwarzaniem. Postawiła tezę, że informacje o środowisku znajdujące się w posiadaniu władz publicznych, będące informacjami o stanie środowiska i jego komponentów (z pominięciem danych o emisjach, danych o działaniach człowieka i danych o działaniach władz publicznych), mogłyby być traktowane jako dane znajdujące się w zasobie publicznym w rozumieniu ustawy z dnia 25 lutego 2016 r. o ponownym wykorzystywaniu informacji sektora publicznego oraz mogłyby być udostępniane z określeniem warunków ponownego wykorzystania.

Następnie głos zabrała prof. dr hab. Anna Przyborowska-Klimczak (UMCS w Lublinie), która w wystąpieniu pt. „Prawnomiędzynarodowa ochrona wędrownych gatunków dzikich zwierząt” podkreśliła, że migracje są elementem naturalnego zachowania wielu gatunków zwierząt (wiążą się z ich okresem lęgowym, żerowaniem, cyklicznymi przelotami) i są kwalifikowane według różnorodnych kryteriów. Jak podkreśliła, duże znaczenie z prawnego punktu widzenia ma fakt, że podczas wędrówek zwierzęta narażone są na niebezpieczeństwa wynikające ze zmiennych warunków naturalnych, a także na zagrożenia spowodowane przyjmowaniem przez państwa różnych uregulowań prawnych i rozwiązań organizacyjnych. Z tej przyczyny szczególnego znaczenia nabierają przepisy prawa międzynarodowego, a zwłaszcza Konwencji o ochronie wędrownych gatunków dzikich zwierząt z dnia 23 czerwca 1979 r. (tzw. konwencja bońska).

Ostatni referat w tej sesji, zatytułowany „The negative impact of the common agricultural policy on animal welfare”, wygłosił dr Włodzimierz Gogłóza (UMCS w Lublinie, Anima International). Jak wykazał prelegent, w ramach Wspólnej Polityki Rolnej (WPR) w 2018 r. rozdysponowano 58,8 mld euro, z których znakomita większość została przeznaczona na dopłaty bezpośrednie dla rolników. Z uwagi na fakt, że 40% produkcji rolnej Unii Europejskiej to produkcja zwierzęca, WPR w sposób krytyczny wpływa zarówno na ilość zwierząt hodowanych, jak i na warunki, w których te zwierzęta bytują. Niestety, WPR prowadzi do zintensyfikowania produkcji zwierzęcej kosztem dobrostanu zwierząt.

Po dyskusji rozpoczęto II sesję plenarną, moderowaną przez prof. dr hab. Olenę Hafurovą (Narodowy Uniwersytet Biozasobów i Zarządzania Naturą Ukrainy). Jako pierwsza zabrała głos prof. dr hab. Nadiia Kobetska (Podkarpacki Uniwersytet Narodowy im. Wasyla Stefanyka) z referatem pt. „Wykorzystanie zwierząt w wydarzeniach rozrywkowych: wymagania ukraińskiego ustawodawstwa oraz praktyki ich wdrażania”. Na wstępie prelegentka podkreśliła, że na Ukrainie ochroną prawną do niedawna objęte były wyłącznie zwierzęta dzikie. W 2006 r. uchwalono ustawę „O ochronie zwierząt przed okrutnym zachowa-

niem”, która uwzględniła założenia dokumentów międzynarodowych w dziedzinie humanitarnego traktowania zwierząt, a w kolejnych latach doprecyzowano wymagania, zasady i zakazy dotyczące nabywania, utrzymywania, wykorzystania i transportowania zwierząt. Jak wskazała prof. N. Kobetska, mimo że zmiany ustawodawcze są satysfakcjonujące, to przewidziane mechanizmy prawne nie są w pełni skuteczne.

Prof. dr hab. Olena Hafurova wygłosiła referat pt. „Legal protection of the bees in the process of using plant protection products”. Z uwagi na fakt, że na Ukrainie odnotowano zjawisko wymierania pszczół w wyniku zatruc środków chemicznymi, zaistniała konieczność wprowadzenia ograniczeń stosowania w nawozach i środkach ochrony roślin substancji aktywnych uznanych za szczególnie szkodliwe. Prelegentka wskazała na braki, jakie wykazuje ukraińskie ustawodawstwo w stosunku do regulacji unijnych oraz na konieczność wprowadzenia całkowitego zakazu stosowania wskazanych przez Unię Europejską produktów.

Dr Tetiana Sharaievskia (Narodowy Uniwersytet im. Tarasa Szewczenki w Kijowie) w referacie „Who will be responsible for the massive loss of the European bison in Ukraine?” podkreśliła, że problem utrzymania i zwiększania populacji żubrów na określonym poziomie jest obowiązkiem wszystkich krajów, w których te zwierzęta występują. Ponadto referentka wskazała reżimy ochrony stosowane w celu wsparcia zagrożonych gatunków, w tym plany utworzenia na Ukrainie „Zubry Podillya National Nature Park”.

Jako kolejna w tej sesji głos zabrała dr Anzhela Slepchenko (Narodowy Uniwersytet im. Tarasa Szewczenki w Kijowie) z referatem pt. „Hunting organizations vs. the Ministry of Ecology and Natural Resources of Ukraine in the case with regard to enlisting of the European Elk into the Red Book of Ukraine”. W 2017 r. Ministerstwo Ekologii i Zasobów Naturalnych Ukrainy wydało zakaz polowań na łosia europejskiego na okres 25 lat. Spotkało się to z niezadowoleniem myśliwych, którzy zakwestionowali podstawę wydania zakazu, tj. dane o populacji łosia udostępnione przez Instytut Zoologii Ukraińskiej Akademii Nauk. Prelegentka dokonała przeglądu orzecznictwa w przedmiotowej sprawie oraz przeprowadziła analizę praw i obowiązków stron w odniesieniu do urządzania polowań. Aktualny brak refleksji, naukowej debaty, odpowiednich rozstrzygnięć i orzecznictwa według referentki nie oznacza, że podobne sprawy nie pojawią się w przyszłości, a rozstrzygnięcia będą musiały uwzględnić status prawny zwierząt.

Referat pt. „Wpływ na różne gatunki zwierząt elektrowni wiatrowej: regulacje prawne na Ukrainie” wygłosiła dr Olha Sushyk (Narodowy Uniwersytet im. Tarasa Szewczenki w Kijowie). Obecnie na Ukrainie realizuje się stosunkowo dużo podobnych projektów, lecz prelegentka wskazała na brak ich efektywności spowodowany stanem technicznym instalowanych turbin (pochodzą z rynku wtórnego), a także na związane z tym ryzyko techniczno-użytkowe, które przekłada się na

stan środowiska, zwłaszcza w zakresie emisji hałasu i pola elektromagnetycznego. Referentka dokonała oceny oddziaływania przedmiotowego przedsięwzięcia na prawne formy ochrony przyrody i krajobrazu oraz na same zwierzęta, zarówno w trakcie budowy, jak i w okresie eksploatacji elektrowni wiatrowych.

Jako ostatnia w ramach sesji II plenarnej głos zabrała pani Galyna Levina (doktorantka Narodowej Akademii Nauk Ukrainy, reprezentująca także organizację EcoPravo-Kyiv) z referatem „Strategic animal protection court cases on the example of successful cases”. Prelegentka prześledziła ewolucję norm prawa ukraińskiego oraz orzecznictwa dotyczącego wilków bytujących na terenie Ukrainy. Wskazała m.in. na niekonsekwencję prawodawcy i brak harmonizacji norm krajowych z normami aktów prawa międzynarodowego, w tym konwencji, których stroną jest Ukraina.

Po przerwie rozpoczęła się sesja III, moderowana przez dr hab. Beatę Jeżyńską (UMCS w Lublinie). Jako pierwsza głos zabrała mgr inż. Kinga Panasiuk-Flak (Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie) z referatem „Prawna ochrona zwierząt w aspekcie opiniowania weterynaryjno-sądowego”. Wystąpienie zostało przygotowane przez zespół autorów w składzie: dr hab. n. wet. dr n. praw. Piotr Listos (Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie), dr hab. Beata Jeżyńska, prof. uczelni, dr Radosław Pastuszko (UMCS w Lublinie) oraz mgr inż. Kinga Panasiuk-Flak. Prelegentka wyjaśniła, co stanowi przedmiot badań z zakresu weterynarii sądowej (m.in. zagadnienie śmierci zwierząt, toksykologia weterynaryjna, opiniowanie błędów diagnostycznych lub leczniczych). Wskazała, że jednym z najczęstszych przypadków opiniowania weterynaryjno-sądowego w aspekcie ochrony prawnej zwierząt jest analiza obrażeń postrzałowych, a także zreferowała wyniki doświadczenia badawczego dotyczącego porównania metod analizy obrażeń postrzałowych i określenia przydatności określonych metod w procesie opiniowania sądowo-weterynaryjnego.

Następnie mgr Natalia Kulbacka-Burakiewicz (Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie) zaprezentowała referat pt. „Międzynarodowe i krajowe standardy prawnej ochrony dziko żyjących zwierząt”, który został przygotowany we współpracy z dr hab. Elżbietą Zębek, prof. uczelni. Prelegentka podkreśliła znaczenie Konwencji o ochronie gatunków dzikiej flory i fauny europejskiej oraz ich siedlisk z dnia 19 września 1979 r., sporządzonej w Bernie. Jak wykazała, w celu zachowania różnorodności gatunkowej i genetycznej zwierząt wolno żyjących powinno się zarówno chronić ich naturalne siedliska, jak i obejmować same zwierzęta ochroną gatunkową.

W wystąpieniu zatytułowanym „Prevention instruments against African swine fever and wild game legal prevention in Poland” dr hab. Monika A. Król, prof. uczelni (Uniwersytet Łódzki) przedstawiła m.in. genezę ASF i przeanalizowała akty normatywne dotyczące zwalczania choroby opracowane na poziomie

unijnym i krajowym. Zaznaczyła jednak, że w walce z chorobami wirusowymi samo opracowywanie regulacji prawnych nie przyniesie spodziewanych efektów, niezbędne jest bowiem stosowanie obowiązujących przepisów przez myśliwych i hodowców.

Z kolei dr Agnieszka Gruszczyńska (SWPS Uniwersytet Humanistyczno-społeczny w Warszawie), w wystąpieniu pt. „Koty wolno żyjące w gminnych programach opieki nad zwierzętami bezdomnymi i zapobieganie bezdomności zwierząt”, nawiązała do obowiązku uchwalenia przez rady gmin programów opieki nad zwierzętami bezdomnymi oraz zapobiegania bezdomności zwierząt. Dostrzegła przy tym istotne rozbieżności w zakresie gminnych przepisów dotyczących kotów wolno żyjących (m.in. chaos terminologiczny: kot bezdomny, bezpański, wolno żyjący) oraz za nietrafione uznała klasyfikowanie kotów wolno żyjących jako zwierząt domowych. Jak zauważyła, gminy przyjmują różne zasady opieki nad tymi zwierzętami. Prelegentka przedstawiła także „Zasady dobrych praktyk w sprawie programów opieki nad zwierzętami bezdomnymi oraz zapobiegania bezdomności zwierząt, uchwalanych przez rady gmin”.

Konferencję podsumowała prof. B. Jeżyńska. Temat konferencji uznała za bliski, trafiony i aktualny, o czym świadczy duża liczba uczestników konferencji oraz różnorodność reprezentowanych środowisk naukowych i zawodowych. W toku obrad podniesiono wiele kwestii, wykazano istnienie szeregu istotnych problemów, a temat okazał się istotny zwłaszcza w kontekście ochrony poszczególnych gatunków zwierząt. Dodatkowo prof. B. Jeżyńska zwróciła uwagę na fakt, że ilość zagrożeń dla środowiska rośnie nie tylko w Polsce, a wystąpienia referentów zagranicznych wyraźnie dowodzą, że jest to problem uniwersalny.

Ponadto prof. B. Jeżyńska wyraziła nadzieję, że wkrótce pojawi się okazja, aby spotkać się ponownie. Nadmieniła też, że zamiarem organizatorów jest wydanie publikacji pokonferencyjnej oraz kontynuacja podjętej tematyki w formie cyklu konferencji poświęconych problematyce ochrony zwierząt.